

И Т Н О – ВРЕМЕНА МЕРКА!

Д О: УСТАВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ул. „Кеј Димитар Влахов“ бр. 19 – 1000 Скопје, Р. Македонија
тел.-факс: 02/3119-355 | www.ustavensud.mk | mail@ustavensud.mk

П О Д Н О С И Т Е Л: ЛЕВИЦА – ПОЛИТИЧКА ПАРТИЈА

ул. „Мирослав Крлежа“ бр. 20/1-12, Општина Центар – 1000 Скопје
ЕМБС: 7108192; Трансакциска с-ка: 370001100160933 – Еуро стандард банка
www.levica.mk | contact@levica.mk | тел. 077/663-374

И Н И Ц И Ј А Т И В А

ПРЕТСТАВКА ЗА ПОВЕДУВАЊЕ ПОСТАПКА

ЗА ОЦЕНУВАЊЕ НА УСТАВНОСТА НА ПОДЗАКОНСКИ ПРАВЕН АКТ

I

Целта на оваа иницијатива за конституциона, јудициелна, нормативна, репресивна и апостериорна контрола in abstracto, е поведување постапка за оценување на уставноста на втората претседателска **Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба** (Сл. весник на РМ бр. 104/2020, од 17 април 2020) – во целина!

Одлуката на **Претседателот на Републиката** г. Стево Пендаровски е архивирана во неговиот Кабинет, под реден број: Бр. 08-607/2 (16.04.2020), а објавена во Службен весник на Република Македонија наредниот ден (17.04.2020), под нумерација 1476, на стр. 2.

II

Оваа иницијатива за оцена на уставноста на оваа контроверзна и оспорена Одлука ја поднесуваме како своевидна *actio popularis sui generis*, согласно член 24, став 1; чл. 108; чл. 110, ст. 1, ал. 1 и чл. 112, ст. 1 од **Уставот на Република Македонија** (1991); како и чл. 12 од *Деловникот на Уставниот суд на РМ* (1992).

III

Во склоп на оваа иницијатива, поради итноста и сериозноста на ова правно прашање, паралелно и симултано истакнуваме и посебно **барање за изрекување времена мерка** (по чл. 27 од *Деловникот*) – поради тоа што со ефективното спроведување во пракса на побиваниот акт, односно со неговото извршување можат

да настанат тешко отстранливи и штетни последици по правната сигурност на граѓаните. Поради ова, како и поради огромниот број засегнати физички и правни лица, неопходно бараме – во текот на траењето на постапката, а до донесувањето конечна одлука по предметов – Судот да донесе привремено *решение за запирање на извршувањето на поединечни акти или дејствија* преземени врз основа на оспорената претседателска одлука.

IV

Бараме комплетно **поништување** на побиваната Одлука во целина, т.е. **целосна касација** со ретроактивно дејство (ex tunc) – со Ваша конечна и мериторна одлука – од причини што, основано, сметаме дека постојат неотстранливи *формално-правни и материјално-правни причини* за нејзина ништовност поврзани со уставниот основ и процедурата на носење, кои се во директна спротивност со Уставот на РМ, а кои детално ќе ги објасниме во образложението подолу.

V

Сметаме дека горенаведениот побиван акт е **спротивен** на следниве **уставни одредби**, стипулирани во нормативниот дел на Уставот на РМ (1991) – особено во Делот I: *Основни одредби*; во Делот II: *Основни слободи и права на човекот и граѓанинот* – оддел 3 „Гаранции на основните слободи и права“; и во Делот VII: *Одбрана на Републиката, воена и вонредна состојба*:

а) чл. 8, ст. 1; ал. 1, 3, 4 и 11 од УРМ:

Темелни вредности на уставниот поредок на Р. Македонија се:

- т. 1: *основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати во меѓународното право и утврдени со Уставот;*
- т. 3: ***владеењето на правото;***
- т. 4: ***поделбата на државната власт на законодавна, извршна и судска;***
- т. 11: *почитување на општоприфатените норми на меѓународното право.*

б) чл. 51, ст. 2 од УРМ:

Секој е должен да го почитува Уставот и законите.

в) чл. 54, ст. 1 од УРМ:

Слободите и правата на човекот и граѓанинот можат да се ограничат само во случаи утврдени во Уставот.

г) чл. 87, ст. 1 од УРМ:

Претседателот на Републиката е одговорен за кршење на Уставот и законите во вршењето на своите права и должности.

д) чл. 110, ст. 1, ал. 6 од УРМ:

Уставниот суд на Република Македонија одлучува за одговорноста на претседателот на Републиката.

ѓ) чл. 125, ст. 3 од УРМ:

Одлуката со која се утврдува постоењето на вонредната состојба се донесува со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број пратеници и има важност најмногу 30 дена.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

1. ОД ИСТА ФАКТИЧКА И ПРАВНА СИТУАЦИЈА НЕ МОЖЕ ДА СЕ ПРОДУЦИРААТ ДВЕ ОДДЕЛНИ ВОНРЕДНИ СОСТОЈБИ

Иако примарен и стварно надлежен државен орган кој прогласува вонредна состојба, согласно нашиот Устав, е Собранието на РМ – како носител на законодавната власт, сепак првата и втората *Одлука за утврдување постоење на вонредна состојба* (18.III.2020 и 17.IV.2020) беа донесени од страна на **Претседателот на РМ** г. Стево Пендаровски – бидејќи, согласно добиеното *Известување бр. 09-1690/2* (18.03.2020) од страна на претседателот на Собранието на РМ – г. Таљат Џафери, тој оправдано одби да свика пленарна седница, со правно издржано образложение дека еднаш распуштено Собрание не може повторно да се состане, бидејќи мандатот на пратениците е завршен со чинот на самораспуштање.

Поради вака настанатата комплицирана правна ситуација, а имајќи го предвид фактот дека веќе беа распишани предвремените парламентарни избори, sukcesивно се активираше **чл. 125, ст. 4 од УРМ** кој вели дека „ако Собранието не може да се состане, одлука за постоење на вонредната состојба донесува претседателот на Републиката и му ја поднесува на Собранието на потврдување штом тоа ќе е во можност да се состане“. И до тука нема ништо спорно! Спорното е тоа што, и после истекот на максимално предвидените 30 дена на времетраењето на првично прогласената вонредна состојба, Претседателот на РМ – сосем противуставно, паушално и арбитрарно, донесе нова, т.е. втора деклараторна одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба за уште дополнителни 30 дена (што значи, вкупно, 60 дена)!

Токму овој спорен акт е правно недозволив чин на пречекорување на уставните овластувања на Претседателот на РМ, затоа што тој се темели на **иста фактичка и правна ситуација** која била причина за прогласувањето на првичната вонредна состојба! Тоа, впрочем, може да се увиди од главата I на побиваната претседателска Одлука – каде што, и во обете одлуки, се прецизира дека вонредната состојба се прогласува „заради заштита и справување со последиците од ширење на корона вирусот COVID-19“. Argumentum a fortiori, во главата II, образложувајќи ги причините за носењето на оваа контроверзна одлука, Претседателот на Републиката

– по принципот copy/paste – ја користи потполно истата фразеологија за експликација, која е веќе употребена при прогласувањето на првичната вонредна состојба: „...постоење на пандемска епидемија прогласена од Светската здравствена организација за нов вид вирус кој е проширен на сите континенти и ја зафаќа територијата на Република Македонија [...]“!?

2. УСТАВНИОТ РОК ОД 30 ДЕНА НЕ МОЖЕ ПРОИЗВОЛНО ДА СЕ ПРОЛОНГИРА ДО НЕДОГЛЕД

Во однос на максималното времетраење на вонредната состојба, членот 125, ст. 3 од УРМ е сосем јасен: „Одлуката со која се утврдува постоењето на вонредната состојба има важност **најмногу 30 дена**“! Номотехнички гледано, ова е императивна и безрезервна правна одредба, односно *ius cogens* норма која не остава никаков дополнителен простор за поинакво толкување или шпекулативна интерпретација. Тоа значи дека, претседателот можел, во рамките на овие триесет дена, да донесе, на пример, три одлуки од по 10 дена или шест одлуки од по 5 дена и сл. – но, никако не може самоволно и волунтаристички да носи нова одлука после истекот на максимално предвидените 30 дена, за дуплирање на овој рок без никаков уставен основ за тоа (лат. *condictiones sine causa*).

Дека е тоа така, односно дека во случајов е сторен недозволив и илегален **ultra vires акт** јасно говори и признанието на самиот претседател Пендаровски, дадено за време на прес-конференцијата за медиуми која се одржа дента по носењето на Одлуката (16.04.2020), по завршувањето на Советот за безбедност, кога – одговарајќи на новинарско прашање дали е свесен дека со ова т.н. *повторно прогласување* вонредна состојба свесно го крши Уставот – рече: „Не можеме да се криеме зад правните флоскули и финеси... Во делот на вонредната состојба Уставот има една правна празнина, т.е. недореченост... Апсолутен приоритет сега е здравјето на нашите граѓани. Практично, оваа одлука е потпрена на таа грижа, отколку што е потпрена врз јасната уставна норма. Уставот не предвидува продолжување за нови и нови 30 дена“ [зат. цит.]!

Значи, *in concreto*, станува збор за точно одреден, експлицитен **уставен рок** кој временски може да трае најдолго 30 дена (*dies certus quando*) и кој не може своеволно да се пролонгира, продолжува или пробива од страна на ниту еден централен државен орган на власта, бидејќи тие едноставно немаат јавно-правен *imperium* за такво нешто! Со други зборови, согласно правилата на цивилна компутација, станува збор за астрономски, т.е. календарски утврден т.н. резолутивен рок (*ad diem*), кој стриктно го определува моментот на престанок на дејството на одреден правен акт. И, конечно, овој рок е класифициран во групата на неменливи и незапирливи законски континуални рокови (*tempus continuum*) кои што

започнуваат да течат и истекуваат без престан, независно дали засегнатите странки биле или не биле во можност да го спречат настапувањето на нивните негативни последици.

3. После 30-дневната вонредна состојба, може да се продолжи само со кризна состојба, како пониско ниво на прогласена опасност по јавното здравје

Во овој случај, per analogiam со ситуацијата на супсидијарната примена на чл 125, ст. 4 од УРМ [кога Собранието не може да се состане], требаше резервно да се активира чл. 1 од **Законот за управување со кризи** (Сл. весник на РМ – 29/2005 и 36/11, 41/14, 104/15, 39/16) кој дословно вели: „Системот за управување со кризи се организира и остварува заради превенција, рано предупредување и справување со кризи кои претставуваат ризик за добрата, здравјето и животот на луѓето и животните, а се настанати од природни непогоди и епидемии или други ризици и опасности кои директно го загрозуваат уставниот поредок и безбедноста на Република Македонија или дел од неа, а за кои не постојат услови за прогласување воена или вонредна состојба“ [чл. 1, ст. 2 од ЗУК]. А токму таква ситуација имавме: Собранието не можеше да се состане, Претседателот еднаш прогласи вонредна состојба – која требаше да се искористи само како правен механизам за *одлагање на изборите* – и по нејзиното завршување, овде веќе немаше правен простор, ниту услови за повторно прогласување нова состојба врз основа на стара причина!

Очигледно е дека станува збор за неумесна **номинална игра на зборови** од Кабинетот на Претседателот, само и само да се сокрие елементарниот, гол и ноторен факт дека, спротивно на Уставот, de facto и de iure е прогласена нова вонредна состојба за една иста ситуација [!?] – нешто што е правно недозволиво и мора да биде санкционирано, за во иднина да не се случуваат вакви штетни и неконституционални правни преседани кои задираат во сферата на човековите слободи и права и кои се спротивни на владеењето на правото (англ. rule of law), како основен уставен принцип.

Конечно, дека сите преврземени **репресивни здравствени мерки** за борба со епидемијата на корона вирусот – пр. државен карантин, режим на самоизолација, домашна изолација, полициски час т.е. генерална забрана за слободно движење, редуцирање на јавниот превоз, забраната за работа на градинките, училиштата, факултетите, шопинг-моловите, рестораните, кафетерии, зелените пазари и сл. – воопшто не зависат од прогласувањето на вонредната состојба, говори и фактот што буквално сите, без исклучок, се преземени и сè уште се преземаат и важат токму врз основа на цитираниот *Закон за управување со кризи* (2005), како и на *Законот за заштита на населението од заразни болести* (Сл. весник на РМ – 66/2004 и 139/08,

99/09, 149/14, 150/15, 37/16). Ова е така бидејќи ние, во нашата национална легислатива, немаме донесено посебен Закон за вонредна состојба, како *lex specialis* кој евентуално би се применувал во вакви екстраординарни и ургентни состојби.

4. ЕЛАСТИЧНОТО ОПТЕГАЊЕ НА ТРАЕЊЕТО НА ВОНРЕДНАТА СОСТОЈБА Е СПРОТИВНО НА МЕЃУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО

Дека станува збор за класично и малициозна **злоупотреба на вонредната состојба** (*fraudem leges*), говори и фактот дека над 2/3 од вкупно донесените 120 *уредби со законска сила* од страна на техничката Влада на РМ под водство на привремениот премиер Оливер Спасовски – која, патем речено, има стеснет и законски ограничен мандат од 100 дена, само за организирање фер и демократски избори во периодот на *interregnum* – се диспропорционални владини уредби кои немаат апсолутно никаква функционална поврзаност или логичка врска со борбата против коронавирусот!!! Овој збунувачки податок оправдано нè тера да си помислиме дали враќањето во нормалната редовна состојба е приоритет за оваа преодна Влада или, пак, постојат некои други нетранспарентни квазиприоритети сокриени од очите на јавноста, преку неразумно оптегнување на траењето на вонредната состојба, спротивно на јавниот интерес (*utilitas publica*).

Оттука, нејасно е зошто – како држава – непотребно се доведовме во ваква екстремно сложена и чувствителна правна ситуација, кога истата оваа состојба, по првичното завршување на вонредната состојба, можеше елегантно да се реши со прогласување „кризна состојба“ на територијата на целата Република или, пак, само на делови од неа, поточно во најпогодените општини – по успешниот пример на Дебар и Центар Жупа. Впрочем, оваа стратегија е и во насока на **препораките на Високиот комесаријат на Обединетите Нации за човекови права** (UN High Commissioner for Human Rights), кој во својот *Генерален коментар бр. 29/2001* посветен на клучниот чл. 4 од *Меѓународниот пакт за граѓански и политички слободи и права* (1976) – потенцира дека: „Не секоја непријатност или катастрофа може да се оквалификува како ‘исклучителна општа опасност која може да го загрози опстанокот на нацијата (life of the nation)’“ [т. 3]; како и тоа дека државите-потписнички кои го ратификувале Пактот, меѓу кои е и нашата земја, нужно мора да прифатат рестриктивно толкување на дерогацијата на основните човекови права без никаква дискриминација на населението и со почитување на дигнитетот на секој човек, односно дека властите „мора да ги лимитираат своите акции до степен којшто е пропорционален и соодветен на исклучителните случаи кои ја предизвикале вонредната состојба (state of emergency)“ [т. 5] – бидејќи тоа спаѓа во рамките на нивните фундаментални обврски, како современи и цивилизирани држави.

Политичка партија ЛЕВИЦА
ул. „Мирослав Крлежа“ бр. 20-1/12; општина Центар – 1000 Скопје
Трансакциска с-ка: 370001100160933 – Еуро стандард банка
ЕДБ: 4044016512070; ЕМБС: 7108192
www.levica.mk | contact@levica.mk | тел. 075/885-645

* * *

Врз основа на досегашното искуство при комуникацијата со Вашите служби, како подносител, БАРАМЕ да бидеме перманентно, навремено и **писмено известени** за понатамошното постапување, како и за исходот од оваа наша Иницијатива – согласно чл. 13 и чл. 22, ст. 1-2 од Вашиот *Деловник за работа* (Сл. весник на РМ бр. 70/1992).

С к о п ј е
20 април 2020

ПП ЛЕВИЦА:
Претседател:
проф. д-р Димитар Анасиев
